Valiokunnan mietintö TaVM 29/2026 vp─ HE 143/2026 vp

Talousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle tutkimustarkoituksessa siirrettävän käytetyn ydinpolttoaineen ja sen tutkimustoiminnan seurauksena syntyvän radioaktiivisen jätteen loppusijoittamisesta Ruotsin kuningaskunnan alueella Ruotsin kanssa tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle tutkimustarkoituksessa siirrettävän käytetyn ydinpolttoaineen ja sen tutkimustoiminnan seurauksena syntyvän radioaktiivisen jätteen loppusijoittamisesta Ruotsin kuningaskunnan alueella Ruotsin kanssa tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi (HE 143/2026 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- erityisasiantuntija Hanna-Mari Kyllönen, työ- ja elinkeinoministeriö
- johtava asiantuntija Kai Hämäläinen, Säteilyturvakeskus
- polttoaineyksikön päällikkö Tuomas Rantala, Teollisuuden Voima Oyj

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- ulkoministeriö
- Fortum Power and Heat Oy

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Suomen hallituksen ja Ruotsin hallituksen välisen sopimuksen tutkimustarkoituksessa siirrettävän käytetyn ydinpolttoaineen ja sen tutkimustoiminnan seurauksena syntyvän radioaktiivisen jätteen loppusijoittamisesta Ruotsin kuningaskunnan alueella sekä lain, jolla saatetaan voimaan sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset.

Sopimuksen tarkoituksena on luoda kehys Suomen tasavallasta peräisin olevan tutkimustarkoituksessa Ruotsin kuningaskuntaan siirrettävän käytetyn ydinpolttoaineen ja sen tutkimustoiminnan seurauksena syntyvän radioaktiivisen jätteen loppusijoittamiselle Ruotsin kuningaskunnan alueella.

Sopimus tulee voimaan toiseksi seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sellaisen jälkimmäisen nootin päiväyksestä, jolla osapuolet ilmoittavat toisilleen diplomaattiteitse, että ne ovat saattaneet päätökseen sopimuksen voimaantulon edellyttämät kansalliset menettelynsä.

Esitykseen sisältyy lakiehdotus sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti, kun sopimus tulee voimaan.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Hallituksen esityksen tarkoituksena on tutkimustarkoituksessa siirrettävän käytetyn ydinpolttoaineen ja sen tutkimustoiminnan seurauksena syntyvän radioaktiivisen jätteen loppusijoittamisesta Ruotsin kuningaskunnan alueella Ruotsin kanssa tehdyn sopimuksen hyväksyminen ja voimaansaattaminen.

Suomessa syntyy käytettyä ydinpolttoainetta ja muuta radioaktiivista jätettä ydinvoimalaitostenkäytön yhteydessä. Luvanhaltijan huolehtimisvelvollisuuden täyttämiseksi toiminnanharjoittajat toteuttavat käytetyn ydinpolttoaineen ja muun ydinjätteen huollon ratkaisujen edellyttämät tutkimus- ja kehittämistoimet.

Suomalaisilla voimayhtiöillä on aika ajoin tarve viedä käytettyä ydinpolttoainetta tutkimustarkoituksessa Ruotsiin, koska vastaavia tutkimusmahdollisuuksia ei Suomessa ole. Tutkimustoiminnan mahdollistaminen myös ulkomailla on ydinturvallisuuden kannalta tarpeellista, jotta esimerkiksi polttoaineen toimintaa, käyttäytymistä ja eheyteen liittyviä seikkoja voidaan tarkemmin selvittää ja turvallisuutta sen kautta parantaa.

Ydinenergialain 6 a §:n 1 momentin pääsäännön mukaisesti ydinjätteet, jotka ovat syntyneet Suomessa tapahtuvan ydinenergian käytön yhteydessä tai seurauksena, on käsiteltävä, varastoitava ja sijoitettava pysyväksi tarkoitetulla tavalla Suomeen. Edellä mainittu ei kuitenkaan koske vähäisiä määriä ydinjätteitä, jotka toimitetaan ulkomaille tutkimustarkoituksessa. Kyseiset ydinjätteet saa ydinenergialain mukaisesti loppusijoittaa vastaanottavassa Euroopan unionin jäsenvaltiossa, jos Suomella on siirron ajankohtana voimassa yhteisön kehyksen perustamisesta käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen vastuullista ja turvallista huoltoa varten annetun neuvoston direktiivin 2011/70/Euratom 4 artiklassa tarkoitettu sopimus. Voimassa olevaa sääntelyä pääosin vastaava poikkeus sisältyy myös uuden, 1.1.2027 voimaan tulevan ydinenergialain 217 §:ään.

Talousvaliokunnan saaman selvityksen perusteella tutkimustarkoituksessa siirretty käytetty ydinpolttoaine ja sen tutkimustoiminnan seurauksena syntyvä radioaktiivinen jäte on ydin- ja säteilyturvallisuus sekä olemassa olevat ydinjätehuollon järjestelyt huomioon ottaen tarkoituksenmukaisinta loppusijoittaa vastaanottavassa valtiossa. Käytetyn ydinpolttoaineen rakenteen rikkovien tutkimusten tapauksessa on perusteltua loppusijoittaa tutkimuksesta syntyvät jätteet Ruotsissa, koska Ruotsi on varautunut myös tutkimuksista syntyvien jätteiden loppusijoittamiseen. Ruotsiin tutkimuksiin toimitettavat käytetyt ydinpolttoainesauvat

rikkoutuvat tutkimusten yhteydessä, joten tutkimuksesta syntyvä jäte ei olisi myöskään sellaisenaan loppusijoitettavissa Suomessa Posivan valmistelemassa loppusijoitusratkaisussa.

Valiokunnan saaman selvityksen perusteella tutkimukseen toimitettavan käytetyn ydinpolttoaineen määrä tulee olemaan vähäinen, käytännössä muutamia ydinpolttoainesauvoja kerrallaan, ja aiemman kokemuksen perusteella noin 5 vuoden välein. Ulkomailla toteutettavan tutkimuksen kannalta on tärkeää, että menettelyt tutkimusnäytteiden käsittelyn ja loppusijoittamisen osalta eivät tuota kohtuutonta taakkaa toiminnanharjoittajille. Tutkimusnäytteiden palauttaminen myös lisäisi vaarallisten aineiden kuljetusten määrää.

Talousvaliokunta pitää hallituksen esityksessä tarkoitettua sopimusta ja lakiehdotusta sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta perusteltuina ja tarkoituksenmukaisina ja puoltaa niiden hyväksymistä muuttamattomana.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Talousvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy hallituksen esityksessä HE 143/2026 vp tarkoitetun sopimuksen.

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 143/2016 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Helsingissä 9.10.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

varapuheenjohtaja Pauli Aalto-Setälä kok
jäsen Noora Fagerström kok
jäsen Kaisa Garedew ps
jäsen Lotta Hamari sd
jäsen Timo Harakka sd
jäsen Pertti Hemmilä kok
jäsen Antti Kangas ps
jäsen Hilkka Kemppi kesk
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Merja Rasinkangas ps
jäsen Oras Tynkkynen vihr
jäsen Johannes Yrttiaho vas

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Lauri Tenhunen